

HAL
open science

Викладання української мови у французьких вищих навчальних закладах. Методичні посібники з української

МОВИ

Natalya Shevchenko

► **To cite this version:**

Natalya Shevchenko. Викладання української мови у французьких вищих навчальних закладах. Методичні посібники з української мови. Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language, 2011, 6, pp.33-40. <hal-02471383>

HAL Id: hal-02471383

<https://hal.univ-lyon2.fr/hal-02471383v1>

Submitted on 8 Feb 2020

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ФРАНЦУЗЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ. МЕТОДИЧНІ ПОСІБНИКИ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Наталя Шевченко

*Університет Люм'єр Ліон-2
Факультет іноземних мов
Кафедра безперервної освіти
вул. Пастера, 86, 69007 Ліон, Франція
ел. пошта: Natalya.Shevchenko@univ-lyon2.fr*

Розглянуто проблеми викладання української мови у вищих навчальних закладах Франції. Запропоновано вибірково опис методик з української мови та культури, опублікованих у Франції за останні 15 років.

Ключові слова: українська мова як іноземна, французькі вищі навчальні заклади, методики викладання української мови як іноземної.

Викладання української мови: історія і сучасність

Викладання української мови у Франції тісно пов'язане з українською діаспорою. Українська діаспора нараховує близько 10 мільйонів мовців по всьому світу. Головними країнами так званої західної еміграції виступають Сполучені Штати Америки, Канада, Австралія, Аргентина та Бразилія. Українська діаспора в Європі менш поширена. Згідно з даними урядового порталу виконавчої влади України, Франція нараховує 40 тис. жителів українського походження, Велика Британія – 30 тис., Німеччина – 25 тис. [8].

Перша українська організація у Франції “Гурток українців у Парижі” виникла в 1908 р. У 1910 р. вона нараховувала вже 120 членів і мала свої мовні курси. Це були перші курси української мови у Франції [2]. У 1938 р. мова Шевченка вперше включена до навчальної програми вищого навчального закладу – Національного інституту східних мов (INALCO).

Після подій 1991 р. загальний інтерес до української підвищився, і мова викладалася у семи французьких університетах: Париж-1, Париж-2, Париж-4 (Сорбонна), Париж-8, Бордо-3, в університеті Пуатьє та в Національному інституті східних мов [2, 1: 136].

На сьогоднішній день лише чотири вищих навчальних заклади країни пропонують вивчення української мови своїм студентам: Національний інститут східних мов (INALCO), Сорбонна (Paris 4), Париж-8 (Paris 8) і університет Люм'єр Ліон-2 (Université Lumière Lyon 2). У французькій початковій та середній школі українську мову взагалі не викладають.

Особливості викладання української мови в Інституті східних мов

Українська мова викладається в INALCO від 1938 р. У 1966 р. у ньому створено кафедру української мови та українознавства, яка успішно працює і понині. Українська є однією з 17-ти мов департаменту Центральної та Східної Європи, поряд з албанською, боснійською-хорватською-сербською¹, болгарською, естонською, фінською, сучасною грецькою, угорською, латвійською, литовською, македонською, польською, циганською, словацькою, словенською, румунською та чеською.

¹ Ці мови викладаються саме таким єдиним блоком і рахуються як одна на сайті INALCO [4].

Згідно з Болонською реформою ЛМД (ліцензіат-магістратура-докторантура), впровадженою у 2006-2007 рр., вищі навчальні заклади Франції пропонують відтепер три навчальні цикли тривалістю “три+два+три” роки відповідно. Вивчення української мови в INALCO можливе на кожному з трьох циклів [4]. Це єдиний вищий навчальний заклад не лише у Франції, а й у Європі, який пропонує національні дипломи з української мови. Це також єдиний французький університет, у якому курс української мови гармонійно вписується до загального вивчення східних європейських мов.

Програма ліцензіату (Licence) триває три роки. Протягом цього часу студенти слухають базові курси з мови, перекладу, літератури, культури та історії, отримують фундаментальну підготовку з методології, інформатики, лінгвістики, економіки та європейської літератури. Курс поділено на семестри, по два у кожному році навчання. В рамках курсу вивчаються такі предмети:

- теоретична граматики,
- граматичні вправи,
- усне та письмове мовлення,
- французько-український та українсько-французький переклад,
- усне спілкування,
- переклад на українську мову та написання творів,
- мова мас-медіа,
- практична граматики,
- українська література 19 ст.,
- географія та історія України від початку існування до початку 18 ст.,
- історія України з кінця 18 ст. до 1991 р.

Закінчивши три роки навчання, студент отримує диплом ліцензіата. Цей диплом з української мови має на меті забезпечити студентів фундаментальними і фаховими знаннями та підготувати їх до подальшого навчання за дворічною магістерською програмою “Магістр” (Master) на спеціальності “Європейські студії”. Студенти можуть вибрати магістерську програму з науково-дослідницьким спрямуванням (лінгвістика, література, історія і культура) або магістерську професійно орієнтовану програму, націлену на переклад.

До програми “Магістр-1” включено вивчення української літератури ХХ ст. та курс “Сучасна Україна: соціально-культурна та політична інформація в текстах”. У програмі “Магістр-2” вивчається сучасна література і новітній український театр 1920-1930-их рр.

Навчання в аспірантурі (Doctorat) відбувається протягом трьох років. Науково-дослідницькі студії можуть висвітлювати будь-яку тематику, пов’язану з Україною: лінгвістику, літературу, переклад, історію, географію, культуру тощо.

Вивчення української мови, окрім лінгвістичного та культурного інтересу, надає можливості цікавого працевлаштування у галузі письмового й усного перекладу, а також на підприємстві. Українська мова є однією з мов тестування на посаду секретаря у Міністерстві закордонних справ Франції (Східний сектор).

Особливості викладання української мови в університеті Париж-4

Сорбонна, або університет Париж-4, пропонує спеціальну освіту для славистів на базі факультету слов’янських студій [5]. Це один з найважливіших науково-дослідницьких центрів славістики в Європі. Факультет пропонує поглиблений курс вивчення російської, польської, сербської-хорватської-боснійської² та чеської мов з національними дипломами ліцензіата і магістра, а також оглядове вивчення болгарської, білоруської та української мов з університетським дипломом (DU = diplôme universitaire).

² У Сорбонні ці мови також викладаються разом.

Таким чином, українську мову тут можна вивчити як факультативну дисципліну в одному з головних дипломів, або в межах дворічної програми університетського диплому. В межах трирічної підготовки ліцензіата студенти мають такі курси:

1-ий рік

- українська граматики й усні та письмові вправи,
- розмовна практика: вивчення простих текстів та усне мовлення,
- українська історія і культура,
- українська література;

2-ий рік

- аналіз тексту та українська граматики,
- усний та письмовий переклад;

3-ій рік передбачає поглиблене вивчення курсів другого року навчання.

В межах дворічного університетського диплому курс розраховано головним чином на початківців. Лекції тривають 26 тижнів на рік по 6 годин на тиждень:

1-ий рік

- вивчення тексту, прикладна граматики,
- переклад,
- мовна практика,
- культура;

2-ий рік

- вивчення тексту і граматичні вправи,
- переклад,
- вивчення преси, літературних творів, мовна практика,
- поглиблене вивчення морфології та синтаксису.

Дипломи Сорбонни також спрямовані на перекладацьку та викладацьку діяльності і на роботу на спільних франко-українських підприємствах.

Особливості викладання української мови в університеті Париж-8

У цьому університеті українська мова запропонована лише для початківців як факультативна мова в департаменті слов'янських мов [7]. Студенти можуть вивчати її протягом чотирьох семестрів: три семестри мови та один – культура й історія. При успішному завершенні цього факультативного курсу студент отримує європейські кредити і сертифікат з української мови.

Особливості викладання української мови в університеті Ліон-2

Українська мова почала викладатися вперше в університеті Л'юм'єр Ліон-2 у 2009 р. на кафедрі безперервної освіти [6]. Це перша і єдина на сьогодні кафедра безперервної освіти, яка пропонує курс української мови та культури у Франції. Його впровадження зумовлене великим попитом з боку української діаспори у регіоні Рон-Альп. Треба зазначити, що ліонці вже мали змогу вивчати рідну мову своїх батьків та прадідів, коли викладачі INALCO запропонували членам діаспори заочне вивчення мови, культури та історії України. Цей проект тривав два роки: з 1987 по 1989, але не зміг поширитися, бо в той час бракувало ще усіх наявних сьогодні новітніх технологій і особливо Інтернету, і заочне навчання було не найкращим засобом вивчення такої екзотичної для французів мови. До того ж, за словами учасників проекту, курс, запропонований INALCO, був скоріше теоретичним, дуже насиченим і складним.

Повертаючись до сучасної пропозиції в Ліоні-2, треба зазначити, що навчальний курс української мови розраховано на 50-60 годин на рік, по 2 години на тиждень. Це перш за все мовні курси, але з елементами культури, з оглядом національних традицій, літератури,

історії. Оцінка знань ведеться згідно з Загальноєвропейською шкалою CEFRL³ рівнів володіння мовою: A1, A2, B1, B2, C1, C2 [3].

У 2009-2010 рр. група нараховувала 12 чоловік. У 2010-2011 рр. залишилося 8 студентів віком від 25 до 65 років. Більшість з них – друге чи третє покоління українців, які виїхали із Західної України до або після Другої світової війни. Всі вони народилися вже у Франції, але в їхніх родинах підтримуються мова і національні традиції історичної батьківщини. Є в групі і люди, які, крім лінгвістичного та культурного інтересу, жодного стосунку до України не мають.

Майбутнє цього проекту залежить від попиту та фінансових можливостей університету, бо підтримувати групу з малою кількістю студентів не завжди виявляється можливим у державних установах.

Перспективи

Зацікавленість українською мовою і культурою з боку французького суспільства очевидна, але для поглибленого вивчення мови треба мати серйозні підстави особистого чи професійного плану. Флюїдна поява і зникнення мовних курсів в різних університетах Франції, на мою думку, свідчать про недостатню вмотивованість тих, хто на ці курси записується. Мені часто доводиться чути від людей різних професій, з різними мотиваціями, що вивчення української може бути лише як додаток, але не є необхідною умовою для перебування, підтримування будь-яких відносин і навіть для роботи в цій країні, особливо якщо людина вже володіє російською мовою. Але треба визнати, що ситуація поступово змінюється, і сьогодні ми, наприклад, можемо вже почути українську мову від службовців Французького посольства – чого не було ще кілька років тому.

Тож необхідність вивчення української мови у Франції чи в будь-якій іншій країні цілком залежить від мовної політики України.

Методичне забезпечення процесу вивчення української мови для франкомовної публіки

За останні 15 років у Франції було опубліковано декілька методик вивчення мови, історії та культури України, що підтверджує загальну зацікавленість країною і потребу у методичній документації щодо викладання мови. Тут буде поданий вибірковий аналіз найвдаліших, на думку автора, методик. Їх можна умовно поділити на суто лінгвістичні методики й методики з історичним та культурним спрямуванням. Цікаво, що всі ці методики вийшли в видавництві “Л’Арматтан”, яке за кількістю виданих назв є найбільшим сучасним французьким видавництвом.

Лінгвістичні методики

– Danylchenko O. L’Ukrainien. Cours d’initiation pour francophones. – Paris : L’Harmattan, 2000. – 300 р. [Данильченко О. Українська мова. Початковий курс для франкомовної публіки]⁴.

Підручник розраховано на початківців. Він служить необхідною базою вивчення української мови самостійно або за допомогою викладача. Підручник складається з 37 уроків. Кожен урок починається з розмовної теми (діалогу або тексту): “Вітання. Давайте познайомимось”, “Телефонна розмова”, “Котра година”, “Одруження” і т. д. Далі йдуть граматичні пояснення і граматичні вправи. В кожному уроці є невеличкий анекдот або уривок з народної пісні. І на завершення пропонується переклад з французької на українську на тему уроку. Усі діалоги та тексти перекладені. В кінці підручника – французько-український і українсько-французький словник на 1500 слів і таблиці відмінювання. Головні

³ CEFRL = Common European Framework of Reference for Languages.

⁴ Тут і надалі переклад назв методик авторський.

недоліки цієї методики – відсутність аудіо супроводження, що значно ускладнює самостійну роботу, та відсутність ілюстративного матеріалу.

– Yacinska O. Хвилі. Méthode d'ukrainien. Débutants +. / O. Yacinska, E. Pierrot. – Paris : L'Harmattan, 2000. – 212 p. [Ясинська О., П'єро Е. Хвилі. Український метод для дебютантів +].

Підручник розраховано на початківців, яким потрібно оволодіти базами мови за короткий термін, наприклад, перед діловою поїздкою до України. Це перш за все комунікативна методика з мінімумом граматичного і максимумом розмовного матеріалу. Підручник добре проілюстровано чорно-білими фотографіями, малюнками, картами тощо. Складні граматичні моменти розкриті у таблицях. Фонетична система також пояснюється в таблиці. Лексика, зібрана у кінці словника, подається з зазначенням сторінки підручника, де вперше з'являється те чи інше слово. До підручника додається диск з аудіо записами вправ. Відповіді на ці вправи надані у кінці книги.

Добре опрацьована структура методики. Підручник розбито на 4 частини або “хвилі”: “Початок”, “Порівняння”, “Спілкування українською мовою”, “Українська ділова мова”. Кожна “хвиля” у свою чергу поділена на 4 “хвильки”:

1. В Україні. В Українській сім'ї. У центрі української мови. На уроці української мови.
2. Країна. Столиця. Українські традиції. Міста та села.
3. Буденне життя. Професійне життя. Ділове життя. Інформаційне життя.
4. Фільм. Відпочинок. Візит на підприємство. Візит на кондитерську фабрику.

Методика була розроблена викладачами Сорбонни спільно з Інститутом міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка.

– Mykhaïlyk R. Grammaire pratique de l'ukrainien. Manuel de niveau moyen. Traduit de l'ukrainien par Iaroslav Lebedynsky. – Paris : L'Harmattan, 2003. – 160 p. [Михайлик Р. Практична граматики української мови. Підручник для середнього рівня. Перекладений з української Ярославом Лебединським].

“Практична граматики” Роксолани Михайлик – чудова граматична база для початкового і середнього рівнів вивчення української мови. Теоретичні викладки в ній завжди розташовані на сторінці зліва, а граматичні вправи – справа. Таким чином, будь-яка граматична тема займає не більше однієї сторінки, що змусило авторку максимально спростити пояснення, навіть таких складних для іноземців граматичних явищ, як види дієслова або родовий відмінок іменників. Кожний тематичний розділ починається стислим описом розглянутих у ньому явищ і завершується підсумковими вправами. У додатку подано спрощені граматичні таблиці й українсько-французький словник на 2500 слів. Єдиний недолік методики – це відсутність відповідей до вправ, що унеможлиблює самостійну роботу з підручником.

Змішані методики: мова і історія, мова і культура

– Pierrot E. L'Ukraine du Xe siècle au 3e Millénaire. Méthode d'ukrainien: perfectionnement. / E. Pierrot, O. Yacinska. – Paris : L'Harmattan, 2002. [Ясинська О., П'єро Е. Україна від X століття до 3-го тисячоліття. Український метод: вдосконалення].

Цей підручник є продовженням першого підручника цих авторів – “Хвилі”, описаного вище. Він розрахований на просунутого мовця, який добре володіє граматичними і лексичними базами української мови і має на меті поширити свої знання з історії, культури та культурних традицій України. Текст складається з чотирьох частин: золоті, героїчні, чорні та жовто-блакитні сторінки української історії, та включає в себе двомовні тексти історичного, соціального та культурного змісту. Підручник дозволяє покращити розмовні навички та значно поповнити лексичний запас мовця.

– Koptilov V. Parlons Ukrainien. Langue et culture. – Paris : L'Harmattan, 1995. – 256 p. [Коптілов В. Розмовляймо українською. Мова і культура].

Праця Віктора Коптілова – це оригінальне бачення української мови, традицій, історії. Вона написана французькою мовою з відповідним перекладом усіх українських текстів. Це, скоріше, інформативна книжка, для поширення загальної культури, ніж навчальна, для вивчення мови. Вона складається з шести розділів. Перший розділ розглядає історичне минуле України, другий – мовну систему, третій – складається з кількох розмовних тем для повсякденного спілкування, четвертий розглядає українську культуру і традиції, п'ятий являє собою невеличку добірку українських релігійних, політичних, історичних, художніх та поетичних текстів, перекладених на французьку мову, шостий – це французько-український і українсько-французький словничок.

Чудовий матеріал для усіх, хто цікавиться українською мовою, культурою та історією.

Післямова

У статті запропоноване дослідження наявних курсів української мови у вищих навчальних закладах Франції станом на 2010-2011 навчальний рік. Вся інформація здобута в Інтернеті, на сайтах університетів, про які іде мова. Пояснити зникнення певних курсів виявляється неможливим без безпосереднього контакту з викладачем, тому що цієї інформації бракує в електронних архівах. Знайти, наприклад, викладача, який вів курс української мови у 2003 р. в Пуатьє, дуже складно, тому що кафедри слов'янських мов в цьому університеті не існує, і російська, польська та сербська-хорватська мови викладаються як треті іноземні мови. Викладачі факультативних предметів часто змінюються, і сучасний викладач російської чи польської мови може бути абсолютно невідомим щодо викладання української мови у 2003 р. Так, інформацію про курси заочного вивчення української мови в Ліоні неможливо знайти в Інтернеті. Інформація потрапила до мене через самих учнів того часу. Тобто аналіз усіх коли-небудь існуючих курсів української мови у вищих навчальних закладах Франції потребує додаткового дослідження.

Бібліографія

1. Koptilov V. Parlons Ukrainien. Langue et culture. – Paris : L'Harmattan, 1995. – 256 p.
2. Винниченко І. Українці у Франції [Електронний ресурс] // Заграница. – 2003. – № 7 (164).
<http://www.zagran.kiev.ua/article.php?new=164&idart=16418>
3. Загальноєвропейська шкала рівнів володіння мовою CEFRL :
Англійською : http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Framework_EN.pdf
Українською : http://premiumstudy.com.ua/ispiti_za_kordonom_shkala_ocinki_znan.html
4. Сайт Інституту східних мов : <http://www.inalco.fr/>
5. Сайт Сорбонни : <http://www.paris-sorbonne.fr/>
6. Сайт університету Ліон-2 (кафедра безперервної освіти) :
<http://filtre.univ-lyon2.fr/spip.php?rubrique125>
7. Сайт університету Париж-8 (департамент слов'янських мов) :
<http://www2.univ-paris8.fr/slave/spip.php?rubrique25>
8. Урядовий портал виконавчої влади України :
http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/printable_article?art_id=169709.

Наталья Шевченко. Преподавание украинского языка в высших учебных заведениях Франции. Методические пособия по украинскому языку.

В статье рассматриваются проблемы преподавания украинского языка во французских вузах, а также предложено краткое выборочное описание методик преподавания украинского языка и культуры, вышедших во Франции за последние 15 лет.

Ключевые слова: преподавание украинского языка как иностранного, французские вузы, методики преподавания украинского языка как иностранного.

Natalya Shevchenko. Ukrainian language teaching in French universities. Ukrainian teaching methodologies.

This paper is about Ukrainian language teaching in French universities. A brief selective description of Ukrainian teaching methodologies published over the last 15 years in France is also proposed.

Key words: Ukrainian teaching, French universities, Ukrainian teaching methodologies for a foreign public.